

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
Факультет будівництва та архітектури
Кафедра гуманітарної освіти

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СОЦІОЛОГІЯ

Викладач: **Лазарева Марина Леонідівна**

Е-mail: lazarevaml@lnup.edu.ua

Кабінет: 403а (головний корпус)

Кандидат філософських наук, доцент, завідувач кафедри гуманітарної освіти Львівського національного університету природокористування. Викладач з 10-річним досвідом, автор понад 60 наукових публікацій та 30 навчально-методичних розробок.

Курси: "Філософія", "Філософія сталого розвитку", "Психологія", "Соціологія".

Наукові інтереси: соціальна філософія, постгуманістичні студії, футурологія та перспективи людства в умовах технологізації, енвайронменталізм.

Анотація курсу: навчальна дисципліна "Соціологія" є дисципліною загальноуніверситетського вибору, що належить до циклу загальної підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, та викладається у 7 семестрі в обсязі 3 кредитів ECTS. Підсумковий контроль – залік у кінці сьомого семестру. Обсяг курсу: 90 годин.

Мета та цілі курсу. Мета навчального курсу – сформувати у здобувачів базові знання з соціології; навчити їх критично аналізувати глибинні соціальні процеси та використовувати результати для захисту / вдосконалення власної особистості; вдосконалити процес соціальної адаптації; сформувати у молодого покоління навички використання соціологічних знань у професійній сфері та особистому житті; зорієнтувати здобувачів у питаннях подальшої соціологічної самоосвіти.

До завдань курсу належить поглиблення знань здобувачів в області соціології; сприяння у пізнанні здобувачами природи соціуму і його рушійних сил; формування навичок послуговуватись знаннями з соціології у розв'язанні актуальних завдань власної професійної та суспільної діяльності; опанування механізмів захисту від негативного / нав'язливого суспільного впливу; вироблення вмінь критично аналізувати власну поведінку й поведінку оточуючих; застосовувати набуті знання у власній професійній та громадській діяльності; ефективно користуватись методиками проведення соціальних досліджень; використовувати засвоєні знання для оптимізації спілкування та взаємодії з іншими людьми.

Формат курсу: проведення лекцій, семінарських занять та консультацій для кращого розуміння тем, виконання індивідуальних науково-дослідних завдань, проведення соціологічного дослідження.

У процесі навчання проводяться різні види лекцій, зокрема тематичні лекції, лекції-дискусії, проблемні лекції. Семінарські заняття проводяться у вигляді семінарів-диспутів, семінарів з виступами здобувачів, семінари з переглядом відео-презентацій. Використовуються також ігрові та інтерактивні методи навчання (дидактичні, ділові ігри, ігрове моделювання ситуацій). На семінарських заняттях застосовуються такі методи як дослідження, самостійна робота, творчі завдання, підготовка презентацій, розбір ситуацій із практики тощо.

СХЕМА КУРСУ			
Тема	Кількість годин		
	Л	С	С / Р
Тема 1. Що таке соціологія?	2	2	3
Тема 2. Типологія суспільств	2	2	3
Тема 3. Соціальна стратифікація і класова структура		2	3
Тема 4. Суспільна взаємодія і повсякденне життя	2	2	4
Тема 5. Гендер і сексуальність	2	2	3
Тема 6. Сім'я, шлюб і особисте життя	2	2	4
Тема 7. Культурна, етнічна і расова розмаїтість	2	2	4
Тема 8. Девіантна поведінка		2	3
Тема 9. Соціологія релігії		2	3

Тема 10. Соціологія праці		2	3
Тема 11. Політичне життя суспільства		2	3
Тема 12. Медіапростір: ЗМІ, попкультура, реклама	2	2	4
Тема 13. Міста та урбанізований простір		2	4
Тема 14. Глобалізація, суспільство і навколишнє середовище		2	4
Разом	14	28	48
Усього		90	

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема	Зміст теми	Рекомендовані теми для самостійної та науково-дослідної діяльності
Що таке соціологія?	Соціологія, статистика, соціальне відтворення, соціальне перетворення, теорія, соціальний факт, соціальна статика, соціальна динаміка, соціальна структура, аномія, виробничі сили, виробничі відносини, суспільно-економічна формація, "розуміюча соціологія", соціальна дія, моральний консенсус, макросоціологія, мікросоціологія, латентна функція, дисфункція, інтеракціонізм.	Підготуйте розповідь на тему "Моя соціальна біографія". Проаналізуйте наслідки мережевої гри "Синій кит" з огляду на теорію Е. Дюркгайма про самогубство.
Типологія суспільств	Первісне суспільство, пігмеї, аграрна цивілізація, традиційне суспільство, індустріальна цивілізація, соціальні зміни, глобалізація, глобальний товарний ланцюг, цифрова економіка, транснаціональні корпорації.	Проаналізуйте архітектуру давніх цивілізацій інків і майя. Простежте глобальний товарний ланцюг на прикладі будь-якої транснаціональної корпорації сьогодення.
Соціальна стратифікація і класова структура	Соціальна стратифікація, каста, страта, рабство, клас, експлуатація, партія, еліта, вищий клас, нижчий клас, середній клас, сині комірці, білі комірці, маргінал, символічний капітал, соціальний капітал, соціальна мобільність, горизонтальна мобіль-	Проаналізуйте такий різновид соціальної стратифікації як рабство. Проаналізуйте видання журналу Forbes з рейтингами найбагатших людей світу за останні 10 років, і порівняйте у них кількість чоловіків і жінок.

	ність, вертикальна мобільність, інтрагенераційна мобільність, інтергенераційна мобільність.	
Суспільна взаємодія і повсякденне життя	Повсякденне життя, громадська неувага, невербальна комунікація, емоція, міміка, етикет, такт, етнометодологія, інтеракційний вандалізм, фокусована і нефокусована взаємодія, соціальна роль, соціальний статус, передній та задній план, проксемика, особистий простір.	Прочитайте і проаналізуйте книгу П. Екмана "Теорія брехні" (Київ: КМ-Букс, 2019). Проаналізуйте просторові та часові взаємодії мешканців Вашого міста / району.
Гендер і сексуальність	Стать, гендер, естроген, тестостерон, синдром тестикулярної фемінізації, андрогенітальний синдром, гермафродитизм, андрогінність, маскулінність, фемінність, позитивна санкція, негативна санкція, несексистське виховання, гетеросексуальність, трансвестизм, гомосексуальність, бісексуальність, контрацепція, генна інженерія, евгеніка, селективний аборт, гомофобія, квір, квір-теорії, фемінізм.	Знайдіть приклади сексизму у рекламі. Проаналізуйте різноманітні типи гендерної ідентичності, які вирізняють сьогодні дослідники цієї теми. Проаналізуйте різноманітні країни світу на предмет наявності у їх законодавстві заборони абортів. Прочитайте і проаналізуйте книгу С. де Бовуар "Друга стать" (Київ: Основи, 2017).
Шлюбні та сімейні стосунки	Агамія, проміскуїтет, статеві табу, гінекократія, ендогамія, екзогамія, братрія, груповий шлюб, полігамія, бігамія, полігінія, сорорат, левірат, поліандрія, моногамія, матриархат, патріархат, інфантицид, сексуальна революція, серійна моногамія, конкубінат, візитний союз (гостьовий шлюб), дружній шлюб, шведська сім'я, ситуативний шлюб, інтимний шлюб, шлюб на випробувальний термін, консесуальний шлюб, одностатевий шлюб, повторний шлюб,	Проаналізуйте законодавства різних країн світу щодо питання легалізації одностатевих шлюбів. Знайдіть щонайменше 10 прикладів серійної моногамії серед публічних особистостей. Знайдіть приклади добровільних обмежень і табу у сексуальному житті, які накладають на себе представники сучасного світу.

	childfree, свінгерство, розлучення.	
Культурна, етнічна і расова розмаїтість	Культура, культурна ідентичність, етноцентризм, культурні універсалії, раса, упередження, дискримінація, стереотип, расизм, інституційний расизм, культурний расизм, расова чутливість, апартеїд, сегрегація, Black lives matter, етнічність, асиміляція, мультикультуралізм, етнічна чистка, геноцид, міграція, імміграція, еміграція, діаспора.	<p>Знайдіть приклади геноцидів в історії людства. Чим ініціатори цих чисток обґрунтовували / виправдовували необхідність їх проведення?</p> <p>Простежте процес формування української діаспори в одній з країн світу (на Ваш вибір).</p> <p>Проаналізуйте історію 22-річної Махси Аміні, яка була заарештована іранською поліцією у 2022 р. за неналежне носіння хіджабу. Які наслідки мала / матиме її смерть для іранської і світової спільноти?</p>
Девіантна поведінка	Девіація, злочин, санкція, закон, кримінологія, психопат, конформізм, бунтар, теорія ярликів, моральна паніка, теорія розбитих вікон, гендерний контракт, віктимність, кіберзлочинність, в'язниця, рецидивізм, відновне правосуддя.	<p>Дослідіть такі явища в американському суспільстві як "стрілянина в школі".</p> <p>Проаналізуйте різновиди вправних систем у країнах Заходу і Сходу. Які з них видаються Вам більш дієвими?</p>
Соціологія релігії	Релігія, теїзм, монотеїзм, політеїзм, тотемізм, анімізм, фетишизм, профанність, церква, секта, культ, деномінація, релігійний рух, секуляризація, релігійний фундаменталізм.	<p>Оберіть декілька прикладів сект (3-4 секти на Ваш вибір) і знайдіть усю доступну інформацію про них. Чим характеризуються секти?</p> <p>Створіть мультимедійну презентацію з ретельним оглядом одного із запропонованих релігійних рухів: пастафаріанство / невидимий рожевий єдиноріг / джедаїзм / церква евтаназії (або іншої за попереднім узгодженням із викладачем).</p> <p>Проаналізуйте місце жінки у релігії і релігійних організаціях</p>

		(у будь-якій релігії на Ваш вибір).
Соціологія праці	Праця, оплачувана і неоплачувана праця, робочий процес, тейлоризм, фордизм, пост-фордизм, конвеєр, бізнес, неформальна економіка, професія, масове виробництво, відчуження від продуктів праці (за К. Марксом), профспілка, страйк, часткова зайнятість, freelance-спеціаліст, масове споживання, економіка знань, портфоліо, резюме, безробіття.	Проаналізуйте проблему неоплачуваної праці і запропонуйте шляхи захисту таких верств населення, способи реорганізації їх робочого процесу і оплати їх праці. Ознайомтесь з особливостями написання успішного резюме та складіть власне. Проаналізуйте поняття "корпоративний патріотизм" на прикладах японського і китайського суспільств.
Політичне життя суспільства	Політика, держава, влада, авторитаризм, тоталітаризм, демократія, нація, націоналізм, політичні протести, суверенітет, громадянство, репрезентативна демократія, пряма демократія, комунізм, талібан, громадянське суспільство, націоналізм, тероризм, війна.	Проведіть дослідження на тему "Як інтернет сприяє поширенню демократії у світі". Знайдіть у мережі інформацію про 10 найбільших терористичних актів у світі. Складіть порівняльну таблицю схожих і відмінних особливостей кожного з них. З'ясуйте, що таке стокгольмський синдром.
Медіапростір: ЗМІ, попкультура, реклама	Комунікація, мас-медіа, ЗМІ, традиційні медіа, діджиталізація, старт-технології, кіберпростір, культурна індустрія, публічна сфера, гіперреальність, медіа-ефект, механізм затухання, вікова класифікація відеопродукції, глобальні медіа, медіа-імпералізм.	З'ясуйте, що таке "25 кадр". Як його використовували і чому заборонили? Проаналізуйте рекламу, телебачення, радіо і соціальні мережі, та визначте ступінь їх маніпулятивного впливу на свідомість людини.
Міста та урбанізований простір	Урбанізм, урбаністична екологія, створене середовище, масове споживання, місто, агломерація, мегаполіс, заворушення, джентрифікація, зелені зони, глобальне місто.	Підготуйте презентацію на тему "Переробка сміття в мегаполісах". Складіть порівняльну таблицю переваг і недоліків проживання у приватному будинку і квар-

		тирі у багатоповерхівці. Особливий акцент зробіть на соціальної взаємодії між людьми.
Глобалізація, суспільство і навколишнє середовище	Екологія навколишнього середовища, сталий розвиток, консюмеризм, нанотехнології, парниковий ефект, ГМО, суспільство ризику.	Проаналізуйте і порівняйте темпи розвитку технологій і людського суспільства. Проведіть дослідження на тему "Консюмеризм".

Індивідуальне науково-дослідне завдання

Підготувати соціологічне дослідження на цікаву здобувачу тему. Здобувачам слід за допомогою анкетування опитати не менше 50 респондентів, опрацювати отримані результати і подати викладачеві звіт. Методичні рекомендації щодо організації і проведення соціологічного дослідження подані в окремому виданні (*див. методичне забезпечення курсу*).

Завдяки розвитку сучасних технологій здобувачі мають можливість організувати опитування, провести практичну частину дослідження і обробку результатів за допомогою Google Forms, перейшовши за посиланням:

https://www.google.com/intl/uk_ua/forms/about/

Методичне забезпечення курсу. Хід семінарських занять, форми роботи зі здобувачами, тематика наукових досліджень, творчі індивідуальні навчально-дослідні завдання і порядок їх виконання, рекомендовані для самостійного опрацювання першоджерела відображені у методичних рекомендаціях:

1. Лазарева М. Соціологія. методичні рекомендації для підготовки до семінарських занять і самостійної роботи студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти усіх спеціальностей. Львів, 2022. 24 с.
2. Лазарева М. Соціологія. Методичні рекомендації для підготовки і проведення соціологічного дослідження. Львів, 2022. 20 с.

Система оцінювання та методи контролю. Оцінювання за навчальною дисципліною "Соціологія" проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються за таким співвідношенням: семінарські заняття – 80 %; індивідуальне науково-дослідне завдання (соціологічне дослідження) – 20%.

Методи контролю

1. Усний контроль (опитування, дискусія, брейн-стормінг, ділова гра тощо).
2. Письмовий контроль (самостійна і контрольна роботи, есе, кросворди, термінологічний диктант тощо).
3. Тестовий контроль (поточне та підсумкове тестування).
4. Індивідуальні навчально-дослідні завдання (підготовка презентацій, соціологічне дослідження, практичні завдання).
5. Графічний контроль (графічне зображення понять, термінів, складання інтелектуальних карт тощо).

Види контролю: поточна, проміжна та семестрова атестація, підсумковий.

Розподіл балів, що присвоюється здобувачам

Поточне оцінювання (загалом 100 балів)														ІНД	Сума
Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Тема 6	Тема 7	Тема 8	Тема 9	Тема 10	Тема 11	Тема 12	Тема 13	Тема 14		
6	6	6	5	5	5	5	6	6	6	6	6	6	6	20	100

Академічна політика курсу. Успішне вивчення курсу передбачає самостійне виконання здобувачами усіх навчальних завдань у визначені терміни, відпрацювання пропущених занять і регулярний контроль за результатами навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з врахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей). Відпрацювання пропущених занять відбувається згідно із графіком відпрацювання пропущених занять у вільний від занять час. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування, проходження практики закордоном тощо) навчання може відбуватись в онлайн-формі за умови погодження цього процесу із керівником курсу.

Політика академічної доброчесності передбачає, що здобувач самостійно виконує усі поставлені перед ним завдання курсу, робить посилання на джерела інформації у разі використання ним ідей, розробок, тверджень інших авторів, дотримується норм законодавства про авторське і суміжні права, надає достовірну інформацію про результати своєї власної діяльності і використані методики досліджень, толерантно ставиться до колег, будує контакти з оточуючими на основі загальнолюдських цінностей та принципів гуманізму. Здобувач повинен дотримуватись "Кодексу академічної доброчесності науково-педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти Львівського національного університету природокористування" та усвідомлювати, що порушення принципів академічної доброчесності тягне за собою відповідальність.

Консультацію щодо виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань, а також додаткову інформацію з курсу можна отримати у викладача у період його робочих годин.

Рекомендована література, бібліотечні та інформаційні ресурси

Основна:

1. Гіденс Е. Соціологія. Київ: Основи, 1999. 796 с.
2. Черниш Н. Соціологія. Курс лекцій. Львів, 2003.

Додаткова:

1. Бистрицький Є., Пролєєв С., Зимовець Р. Комунікація і культура в глобальному світі. Київ, Дух і літера, 2020. 416 с.
2. Гантінгтон С. Політичний порядок у мінливих суспільствах. Київ: Наш формат, 2020, 448 с.
3. Геллнер Е. Нації та націоналізм. Київ, 2003.
4. Гіденс Е. Соціологія. К. 1999

5. Головатий М. Соціологія політики: Навч. посібник. Київ, 2003.
6. Демків О. Соціологія права і девіантної поведінки. Львів, 2007.
7. Дворецька Г. Соціологія: Навч. посібник. Вид. 2-ге, перероб. і доп. К.: КНЕУ, 2002. 472 с.
8. Жоль К. Соціологія: навчальний посібник для студ. вищ. навч. закладів. Київ: Либідь, 2005. 440 с.
9. Захарченко М., Погорілий О. Історія соціології (від античності до початку 20 ст.). К.: Либідь, 1993. 336 с.
10. Кондратик Л. Історія соціології України в іменах. Луцьк: Вежа, 1996. 106 с.
11. Кузьменко Т. Соціологія. Навч. посібник. К.: Центр учбової літератури, 2010. 320 с.
12. Макінтайр Лі. Постправа. Київ, 2021, 208 с.
13. Пилипенко В., Попова І., Танчер В. Спеціальні та галузеві соціології: Навч. посібник. 2-е вид. К.: Фоліант, 2007. 451 с.
14. Подольська Є. Соціологія: 100 питань 100 відповідей. К.: ІНКОС, 2009. 352 с.
15. Ручка А., Танчер В., Сорока Ю. Соціологія культури в новому тисячолітті. Навчально-методичний посібник. ХДУ, 2002.
16. Рущенко І. Соціологія злочинності. Харків, 2001.
17. Семашко О., Піча В., Погорілий О. Соціологія культури. Навчальний посібник. Київ, Львів, 2000.
18. Сірий Є. Соціологія: Заг. теорія, історія розвитку, соціальні та галузеві теорії. / Навч. посіб. К.: Атіка, 2004. 480 с.
19. Сміт Е. Націоналізм. Теорія, ідеологія, історія. Київ, 2004.
20. Соціологія: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів / За заг. ред. В. Докаша. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2012. 448 с.
21. Соціологія: Підручник / За ред. В. Андрущенко, М. Горлача. 3-є вид. К.; Харків: Єдинокор, 1998. 624 с.
22. Соціологія: підручник / За ред. В. Городяненка. К.: Академія, 2008. 544 с.
23. Соціологія: Навчальний посібник / За ред. С. Макеєва. К.: Знання, КОО, 2005. 455 с.
24. Соціологія: Підручник / За ред. Н. Осипової. К.: Юрінком Інтер, 2003. 336 с.
25. Суковата В. Гендерний аналіз реклами. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг.* №2, 2002.
26. Танчин І. Соціологія: навч. посібник. К.: Знання, 2008. 351 с.

Recourses in English:

1. Giddens A. Sociology. 5th edition. Polity Press, 2006. 1094 p.

Бібліотечні ресурси:

- Наукова бібліотека Львівського національного університету природокористування (м. Дубляни, вул. В. Великого, 1).
- Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника (м. Львів, вул. В. Стефаника, 17).
- Львівська обласна наукова бібліотека (м. Львів, проспект Шевченка, 13).
- Наукова бібліотека ЛНУ ім. І. Франка (м. Львів, вул. Драгоманова, 5, 17).
- Центральна міська бібліотека ім. Лесі Українки (м. Львів, вул. Мулярска, 2а).

- Бібліотека Львівської комерційної академії (м. Львів, вул. Туган-Барановського, 10).

Інтернет-ресурси:

<https://pidru4niki.com/sotsiologiya/>

<http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-38.html>

<https://chtyvo.org.ua/authors/>

<http://textbooks.net.ua/content/section/40/46/>

<https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia>

https://courses.prometheus.org.ua/courses/IRF/SOC101/2015_T1/about

<https://mms.gov.ua/molodizhna-politika/baza-doslidzen/sociologichni-doslidzhennya>

Соціоніка:

<https://socioniks.net/en/test/>

https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BD%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D1%82%D0%B8%D0%BF